

የሰመ/ቁ. 153890

መስከረም 23 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች፡- አልማው ወሌ

ሙስጠፋ አህመድ

አብርሃ መሰለ

ፈይሳ ወርቁ

ጳውሎስ ኦርሺሶ

አመልካች፡-ወ/ሮ እመቤት ዳኛቸው - ጠበቃ ተፈራ ኢሬንሳ ቀረቡ

ተጠሪዎች፡-

1. አቶ ይስማው ዘገየ - ቀረቡ
2. ወ/ሮ ሙሉነሽ ዳኛቸው - ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ በተጠሪዎቹ መካከል የነበረው ጋብቻ በፍቺ ውሳኔ መፍረሱን ተከትሎ የተነሳ የንብረት ክፍፍል ጥያቄን የሚመለከት ክርክር ሲሆን በስር ፍርድ ቤት ጣልቃ ገብ የነበሩት የአሁኗ አመልካች የሰበር አቤቱታቸውን ለዚህ ችሎት ያቀረቡት በፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 183086 በ13/10/2009 ዓ.ም.የተሰጠውን ውሳኔ ሽሮ በአንጻሩ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 43050 በ04/02/2009 ዓ.ም.የተሰጠውን ውሳኔ በማጽናት የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 145578 በ12/04/2010 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊሻር ይገባል በማለት ነው፡፡

በተጠሪዎቹ መካከል የነበረው ጋብቻ በ07/07/2007 ዓ.ም. በተሰጠ የፍቺ ውሳኔ መፍረሱን ተከትሎ በአቃቂ ቃሊቲ ክፍለ ከተማ በወረዳ 4 ክልል ከቅዱስ ሚካኤል መረዳጃ ዕድር በኪራይ በተገኘው ቤት ውስጥ በሚገኙት የመጠጥ ግሮሰሪ ዕቃዎች እና ገቢ የክፍፍል ጉዳይ ላይ ተጠሪዎቹ በክርክር ሂደት ላይ እያሉ የአሁኗ አመልካች የንግድ ፈቃዱን በስማቸው አውጥተው ስራውን እያከናወኑ የሚገኙበትን ግሮሰሪ ተጠሪዎቹ እንደራሳቸው ንብረት በመቁጠር የራሳቸው ባልሆነ ንብረት ላይ የክፍፍል ጥያቄ ማቅረባቸው ተገቢ አለመሆኑን ገልጸው በግሮሰሪው ላይ የቀረበው የክፍፍል ጥያቄ ውድቅ ይደረግልኝ ሲሉ በጉዳዩ ጣልቃ ገቢተው ተከራክረዋል። የአመልካቿ እህት የሆኑት 2ኛ ተጠሪ የጣልቃ ገቢን አቤቱታ ደግፈው የተከራከሩ ሲሆን 1ኛ ተጠሪ በበኩላቸው ተጠሪዎቹ ጣልቃ ገቢን ለመርዳት አምጥተው አብረዋቸው ስላደጉ እንደልጃቸው በመቁጠር የንግድ ፈቃዱን በስማቸው ከማውጣታቸው ውጪ ጣልቃ ገቢ ግሮሰሪውን ለመቋቋም የሚያስችል የፋይናንስ አቅም የሌላቸው መሆኑን፣ የግሮሰሪ ዕቃዎቹ የራሳቸው ስለመሆኑም ያቀረቡት ማስረጃ አለመኖሩን ገልጸው የጣልቃ ገብነት አቤቱታው ውድቅ እንዲደረግ የተከራከሩ መሆኑን የመዝገቡ ግልባጭ ያመለክታል።

ፍርድ ቤቱም ክሱን እና የተጠሪዎቹን ምስክሮች ከሰማ በኋላ የግራ ቀኙን አጠቃላይ ክርክር እና ማስረጃ መርምሮ ጣልቃ ገቢ ከተጠሪዎቹ ጋር እንደልጅ ሆነው በጥገኝነት ይኖሩ የነበረ ስለመሆኑ እና ግሮሰሪውን ያቋቋሙት፣ ስራውንም ይሰሩ የነበሩት ተጠሪዎቹ ስለመሆናቸው በ1ኛ ተጠሪ ምስክሮች የተገለጸ መሆኑን፣ የግሮሰሪው መገልገያ ቁሳቁሶች ከፊሎቹ በ1ኛ ተጠሪ ስም፣ ደግሞ በ2ኛ ተጠሪ ስም የተገዙ መሆኑን የሚያመለክቱ ደረሰኞች በ1ኛ ተጠሪ በኩል በማስረጃነት የቀረቡ መሆኑን፣ ጣልቃ ገቢ የግሮሰሪ ድርጅቱን ያቋቋሙት ከቤተሰብ በተሰጣቸው ገንዘብ ስለመሆኑ ገልጸው የመሰከሩት የ2ኛ ተጠሪ ምስክር የ2ኛ ተጠሪ ወንድም ከመሆናቸውም በላይ ብቸኛ ምስክርም በመሆናቸው ገለልተኛ ናቸው ለማለት የማይቻል መሆኑን፣ የንግድ ፈቃዱ እና የግብር ደረሰኞቹ በጣልቃ ገቢ ስም መሆኑ ብቻ ግሮሰሪውን በራሳቸው ስም አደራጅተዋል የሚያሰኝ አለመሆኑን ገልጸው የጣልቃ ገቢን ጥያቄ ሙሉ በሙሉ ውድቅ በማድረግ ውሳኔ ሰጥቶአል።

ይህንን ውሳኔ በመቃወም ጣልቃ ገቧ ባቀረቡት ይግባኝ ሳቢያ የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የግራ ቀኝን ክርክር ከሰማ በኋላ የግርሰሪው ቁሳቁሶች የተሟሉት ለጣልቃ ገቧ ከቤተሰብ አንድ ጊዜ ብር ሃያ ሺህ፣ሌላ ጊዜ ደግሞ ብር አስራ አምስት ሺህ በተላከ ገንዘብ ስለመሆኑ በጣልቃ ገቧ አንድ ምስክር የተገለጸ መሆኑን፣የዚህን ምስክር ቃል የሚያስተባብል በ1ኛ ተጠሪ በኩል የቀረበ ማስረጃ ሳይኖር እና በ1ኛ ተጠሪ በኩል የተሰሙት ምስክሮች አንዳቸውም 1ኛ ተጠሪ የግርሰሪ ዕቃዎቹን ገዝተዋል ወይም ሰጥተዋል የሚል ምስክርነት ባልሰጡበት ሁኔታ የጣልቃ ገብነት ጥያቄው ውድቅ የተደረገው አለአግባብ መሆኑን ገልጾ በዚህ ረገድ የተሰጠውን ውሳኔ በመሻር በንግድ መደብር ውስጥ የሚገኙ ዕቃዎች የንግድ በመደብሩ አካል ተደርገው የሚቆጠሩ ስለመሆኑ በንግድ ሕገ በአንቀጽ 128 የተመለከተ መሆኑ ገልጾ በአቃቂ ቃሊቲ ክፍለ ከተማ በወረዳ 4 ክልል ከቅዱስ ሚካኤል ዕድር በመከራየት አመልካች የግርሰሪ ንግድ የሚያከናውኑበት የንግድ መደብር ዕቃዎች የአመልካች ንብረት ናቸው በማለት ውሳኔ ሰጥቶአል።

በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት 1ኛ ተጠሪ በተራቸው ባቀረቡት ይግባኝ ሳቢያ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የግራ ቀኝን ክርክር ከሰማ በኋላ 2ኛ ተጠሪ በክርክሩ መጀመሪያ ላይ ግረሰሪው የጋራ ንብረት መሆኑን ገልጸው ሲከራከሩ ከቆዩ በኋላ የአመልካቿ ነው በማለት መከራከር የጀመሩት የጣልቃ ገብነት ጥያቄው ከቀረበ በኋላ መሆኑን በማክል በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ውሳኔ ላይ የተገለጹትን ፍሬ ነገሮች መሰረት አድርጎ በከፍተኛ ፍርድ ቤት የተሰጠውን ውሳኔ በመሻር በአንጻሩ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የተሰጠውን ውሳኔ በማጽናት ውሳኔ ሰጥቶአል።

አመልካች የሰበር አቤቱታቸውን ለዚህ ችሎት ያቀረቡት ይዘቱ ከላይ የተመለከተው የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት ሲሆን የሰበር አቤቱታው ተመርምሮ ክርክር የተነሳበት ግርሰሪ የንግድ ፈቃድም ሆነ ግብሩ እንዲሁም የቤት ኪራይ ውሉ ጭምር በአመልካች ስም መሆኑ ባልተካደበት ሁኔታ የተደራጀው በተጠሪዎቹ ነው በሚል ብቻ ንብረቱ የተጠሪዎቹ የጋራ ሀብት ነው ተብሎ የመወሰኑን አግባብነት

ተጠሪዎቹ ባለብት ለማጣራት ይቻል ዘንድ ጉዳዩ ለሰበር ክርክር እንዲቀርብ በመደረጉ ግራ ቀኙ የጽሁፍ ክርክር ተለዋውጠዋል። የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት ከላይ የተመለከተው ሲሆን እኛም አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት መሆን አለመሆኑን ለክርክሩ ከተያዘው ነጥብ አንጻር መርምረናል።

በዚህም መሰረት ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ግርሰሪ የተቋቋመበትን የንግድ ቤት ኪራይ ውል አከራዩ የተዋዋለው ከአመልካቿ ጋር መሆኑ፣ የንግድ ፈቃዱ ከጅምሩ የተሰጠው እና ግብሩም የሚከፈለው በአመልካቿ ስም መሆኑ ያከራከረ ጉዳይ አይደለም። በንግድ ሕጉ በቁጥር 127 (2) (ሀ) እና (ለ) ስር የተጠቀሰው የንግድ ቤቱ ስም እና የሚነገድበት የተለየ የንግድ ማስታወቂያ ሰሌዳም የሚታወቀው በአመልካቿ ስም ስለመሆኑ በሰበር አቤቱታው የቀረበው የክርክር ነጥብ በ1ኛ ተጠሪ አልተካደም። አግባብነት ባለው ሕግ እና ደንብ መሰረት የንግድ ፈቃድ የሚሰጠውም ፈቃድ ጠያቂው ለንግድ ስራው የሚያስፈልገውን ካፒታል ጨምሮ ተገቢ መስፈርቶችን መሟላቱ ከተረጋገጠ በኋላ እንደሆነ የሚታመን ነው። እነዚህ ሁኔታዎችም አመልካቿ የግርሰሪ ድርጅቱን እራሳቸውን ችለው ያቋቋሙ መሆኑን መገንዘብ የሚያስችሉ ናቸው። የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በውሳኔ ላይ እንደገለጸው በንግድ መደብር ውስጥ ግዙፍነት ያለው እንደ መሳሪያዎች፣ የቤት ዕቃዎችና ሽቀጥ እንደሚገኙበት በንግድ ሕጉ በቁጥር 128 ተመልክቶአል። እነዚህ የግርሰሪው መገልገያ ዕቃዎች በሕጉ ግዙፍነት ያላቸው ተንቀሳቃሽ ንብረቶች ተብለው የሚታወቁ ናቸው።

የዚህ ዓይነቶቹ ንብረቶች ባለሀብትነትም ንብረቱን በመግዛት ወይም በሌላ አኳኋን ያገኘው ወይም በነዛዜ የተሰጠው ሰው ንብረቱን በእጁ ባደረገው ጊዜ የተላለፈለት እንደሚሆን በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1186 (1) ስር ተመልክቶአል። አመልካቿ እነዚህን ንብረቶች በስማቸው በሚታወቀው የግርሰሪ የንግድ መደብር ውስጥ ይዘው መገኘታቸው ተቃራኒ ማስረጃ አስካልቀረበ ድረስ የእነዚህ ንብረቶች ባለሀብት ስለመሆናቸው በሕጉ ግምት የሚወሰድበት ነው። 2ኛ ተጠሪ ከስር ጀምሮ የአመልካቿን አቋም ደግፈው የሚከራከሩ መሆኑን የመገቡ ግልባጭም ሆነ የሰበር ክርክራቸው ያመለክታል። አመልካቿ የጣልቃ ገብነት ጥያቄ ከማቅረባቸው አቀድሞ 2ኛ አመልካች ግርሰሪው የጋብቻ ውጤት መሆኑን አምነው የክፍፍል ጥያቄ አቅርበው ነበር መባሉ

ብቻውን የክርክር አቋማቸውን የቀየሩት እህታቸው የሆኑትን አመልካች አለአግባብ ለመጥቀም በማሰብ ነው ከሚል ድምዳሜ ላይ ለመድረስ የሚያስችል አይደለም።

ከስር ጀምሮ አመልካቿን በመቃወም በመከራከር ላይ የሚገኙት 1ኛ ተጠሪ በተመሳሳይ ስያሜ የሚታወቁ ዕቃዎች የተገዙባቸውን ደረሰኞች በማስረጃነት ከማቅረብ በቀር ዕቃዎቹን በራሳቸው ገንዘብ ገዝተው ወደ ግርሰሪው ያስገቡት እራሳቸው ስለመሆናቸው ያስረዱ ስለመሆኑ የመዝገቡ ግልባጭ አያመለክትም። በዚህ አግባብ ካላስረዱ ደግሞ ከፍተኛ ፍርድ ቤት እንደገለጸው የዕቃዎቹ ባለሀብት አመልካች ስለመሆናቸው በሕጉ የሚወሰደውን ግምት አስተባብለዋል ሊባል አይችልም። በ1ኛ ተጠሪ ምስክሮች በተነገረው መሰረት በግርሰሪው ውስጥ ይሰሩ የነበሩት ተጠሪዎች መሆናቸው ብቻውን ግርሰሪው የእነርሱ ነው ከሚል ድምዳሜ ላይ ለመድረስ የሚያስችል አይደለም። የንግድ ቤቱ ኪራይ፣ የንግድ ፈቃዱ እና ሌሎችም ባለሀብትነትን የሚያመለክቱ መሰረታዊ ጉዳዮች በአመልካቿ ስም እንዲሆን ያደረግነው ባለን ቤተሰባዊ ግንኙነት ነው ከማለት በቀር እንደክርክራቸው ግርሰሪው የተቋቋመበት የገንዘብ ምንጭ ሙሉ በሙሉ የእነርሱ ከሆነ ግርሰሪው ከተጋቢዎቹ በአንዳቸው ስም እንዲቋቋም ለማድረግ ያልቻሉበት አሳማኝ እና ሕጋዊ እና ምክንያት ስለመኖሩ 1ኛ ተጠሪ ከስር ጀምሮ ያቀረቡት ክርክር የለም። በመሆኑም በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የተደረሰበት እና በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ተቀባይነት ያገኘው ድምዳሜ በክርክሩ የተረጋገጡትን ፍሬ ነገሮች እና ለጉዳዩ አግባብነት ያላቸውን የሕግ ድንጋጌዎች መሰረት ያደረገ ነው ለማለት የሚቻል ሆኖ አልተገኘም።

ሲጠቃለል አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት ሆኖ በመገኘቱ የሚከተለው ውሳኔ ተሰጥቶአል።

ው ሳ ኔ

1. ለክርክሩ ምክንያት የሆነውን የግርሰሪ መደብር በተመለከተ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 183086 በ13/10/2009 ዓ.ም. የተሰጠውን ውሳኔ ሽር በአንጻሩ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 43050 በ04/02/2009 ዓ.ም. የተሰጠውን ውሳኔ በማጽናት የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 145578 በ12/04/2010 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ በፍትሐብሔር ስነ ስርዓት ህግ ቁጥር 348 (1) መሰረት ተሸሯል።
2. በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 183086 በ13/10/2009 ዓ.ም. የተሰጠው ውሳኔ ፀንቶአል።
3. የሰበር ክርክሩ ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ።
4. እንዲያውቁት የውሳኔው ቅጂ ለስር ፍርድ ቤቶች ይላክ።
5. ውሳኔ ያገኘ ስለሆነ መዝገቡ ተዘግቶአል።

ቅ/ሀ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።